

Hiç bilmediğimiz Orhan Veli

Bir Roman Kahramanı/Orhan Veli edebiyatımızın en güzel monografilerinden biri. Veli, 1944'te Dünyaların Dışında'yı tasarlamış, bir roman! Mektuplarındaki anlaşıldığı kadarıyla, 'cinsel ahlâk' üzerinde duracaktı şair. Göstermelik ahlâk anlayışlarını deşecek, sarsacaktı...

Değerli Haluk Oral'ı imzalı **Kitaplar** tutkunu olarak tanıştım. Galiba büyük güldürü ustası Zeki Alasya'nın masasında. Beyoğlu'nda Boncuk, iki katlı, üst katta. Hoş bir geceydi. Sonra bir yaz akşamı Haluk Bey, Zeki Alasya, üçümüz yine buluştuk. Bakın o, unutamadığım bir gecedir. Zeki Alasya'nın Behçet Necatigil'den ezbere şiirler okuduğunu anmadan geçemem...

Haluk Bey'in imzalı **Kitaplar** tutkusu kaleme getirilebilecek gibi değildi. Evinde çekim yapmıştık; imzalı binlerce **Kitap**, o ithaflar, geçmişte kalmış ifadeler, solmuş mürekkep, tümü büyülemişti.

Ne yapacak bu adam bütün bu imzalı **Kitapları** diyordum. 2003'te **Bir İmzanın Peşinde** yayımlandı. Haluk Oral bu kez titiz bir inceleme, bir 'yazar' olarak karşımıza çıkıyordu. Has yazarlarda olduğunca sessiz sedasız çalışmış, kendi köşesinde ağırbaşlılıkla gizlenmeyi tercih etmişti.

2008'de **Şiir Hikâyeleri** yayımlandı: Çok sevdiğim bir **Kitap**, hele Özdemir Asaf bölümü... İmzalı **Kitaplar** koruyucusu, avcısı, şimdi edebiyatımızın gizlerine açılıyor, binbir emekle derlediği bilgileri, belgeleri bizimle paylaşıyordu...

Şimdilerde **Bir Roman Kahramanı/Orhan Veli**'yi (**Yapı Kredi Yayınları**) tadına doyamadan okuyorum. Bu eser, bence, edebiyatımızın en güzel monografilerinden biri. Cumhuriyet **Kitap**'ta aziz dostum Metin Celâl saptıyor: "(...) şairin yaşamındaki bilinmeyenleri aydınlatan, birçok yanlış bilgiyi düzeltten önemli ve ilginç bir çalışma."

Yine Metin Celâl'dan iz sürüyorum:

"Şairin yaşamındaki bilinmeyen dönemler ve kişilerle ilgili belge ve fotoğraflar da var. Bazı şiirlerin yaşamöyküsü ile bağları ve o şiirlerin

kimlere yazıldığı da böylece ortaya çıkıyor. Gizli aşkları, bilinmeyen arkadaşlıkları, Yahya Kemal, Nâzım Hikmet, Ercüment Behzat gibi şairlerle ilişkilerinin niteliği somutlaşıyor."

Oral'ın eserinde ben de Ercüment Behzat sayfalarını bir anı gibi okudum. Anı diyorum, çünkü Orhan Veli'nin yaşamında çok önemli yeri olan sevgili Nahit Hanım'ın evinde, zarif cumartesi gecelerinde Ercüment Behzat'ı tanıştım. Gerçek bir tiyatro insanıydı. Yıllar yılı yankıyıp durmuştu, onun teatral bir edayla okuduğu kendi şiirleri.

Bir Roman Kahramanı/Orhan Veli bütün değerlerinin yanı sıra, eski mahalle komşumu, Orhan Veli'nin kızkardeşi Fûruzan Yolyapan'ı da geri getirdi. Fûruzan Hanım'dan sanki bir selâm gönderiyor Haluk Oral...

Monografinin en önemli bölümlerinden biri, Orhan Veli'nin roman yazma serüveni. Nahit Hanım'a yazdığı mektupları okumuştum, ama Oral gibi dikkatli olmadığımından 'kaçırmışım': Orhan Veli, 1944'te Dünyaların Dışında'yı tasarlamış, bir roman! Haluk Oral iz süre süre, bu, yazılamamış, daha doğrusu, şairin mektupta belirttiği gibi epey yazılmış romanın unutulup gitmiş serüvenini gün ışığına çıkarıyor.

Dünyaların Dışında nasıl bir roman olacaktı? Mektuplarındaki bir iki satırdan anlaşıldığı kadarıyla, 'cinsel ahlâk' üzerinde duracaktı ünlü şair. Göstermelik ahlâk anlayışlarını deşecek, sarsacaktı...

Haluk Oral, öteki **Kitaplarında** olduğunca, **sanat** insanından geriye kalanları, eldeki belgeleri, yitip gidecek her şeyi derleyerek bize armağan ediyor. Bunu gerçekleştirenken, romancılara ve deneme yazarlarına özgü bir 'duyarlılığı' yordam ediniyor. Haluk Bey'e teşekkür ederek noktalıyorum.

Halim Şefik Güzelson'un çektiği fotoğrafta Orhan Veli (sağda), kardeşi Fûruzan ve Bekkoz'dan arkadaşı Ekrem'le sandalda.

Yine Şark, yine Garp

Sevgili Deniz Durukan telefon etti. Müzeyyen Senar'ın yıldönümü için, Pul Biber dergisinde özel bir bölüm ayıracaktık. Aralık sonu buluşmak için sözleştik. Müzeyyen Hanım'la birlikte Şark ve Garp meselesi yine karşımıza çıktı. Ama asıl sebep, İsmail Habib Sevük'ün 1930'larda, Edebi Yeniliğimiz'de yazdıklarıydı. O dönemin ünlü edebiyat tarihçisi, Tazminatçıların "sarklıktan tamamen" kurtulamamalarından yakınmıştı. Edebi Yeniliğimiz uzun yıllar lise son sınıflarda ders kitabı olarak okutulur. "Şarklıktan tamamen kurtulamamak" Sevük'ün bakışıyla ikiliklere yol açar, şöyle saptıyor: "Bu ikilik hayatın her sahasında görülüyordu: bir konağın salonuna bakıyorsun; bir köşede piyano kurulmuştur, minderin üstünde de ut yatıyor. Duvarın birinde resim tabloları asılı, diğerinde hattat levhaları. Masa ve yemek takımları alafrangadır, mut-fak alaturka. Küçük hanımın elbisesi garplı, fakat o elbisenin üstü çarşafı ve peçelidir!" Benzeri bir saptama, 1930'lardan çok önce, Samipaşazâde'nin Sergüzeşt romanındadır: Moda'daki Âsaf Paşa Konağı'nda hem alaturka, hem alafanga döşeme ince ayrıntılarıyla betimlenir. Samipaşazâde, Sevük ölçüsünde tedirginlik duymaz. Oysa Şark ve Garp meselesi, Sergüzeşt'in geçtiği on dokuzuncu yüzyıl sonunda hayatımıza girmektedir. Yirminci yüzyılda Peyami Safa da bir 'ikilem' üzerinde ısrarla durur: Garp'ı büsbütün öne

çıkarak, Şark'ı kaybetmek... Peyami Safa kendi adıyla yazdığı eserlerde ille Fâtih'i savunur. Server Bedi takma adıyla yazdığı daha hoşgörülüdür. Örneğe, çok sevimli bir roman olan Cumbadan Rumbaya'da Karagümrük kadar Beyoğlu da sıcak, uygarca, insanca yönleriyle yazılmıştır.

Cumbadan Rumbaya'nın açık bir bildirim yoktur ama, sanki Doğu/Batı konusunda sentezi gereksinmiştir bu roman. Bir başka Server Bedi imzalı roman da: Korkuyorum... Server Bedi imzalı birçok –gerçekten– güzel romanın bugünün okuruyla buluşturulmasına ne kadar üzülsek yeridir...

Şark ve Garp, karşıtlık olmaktan çıkarılarak, bir bileşim arayışına, romanımızda, belli başlı iki yazarla dönüştürülmüş: Resat Nuri Güntekin ve Tanpınar. Resat Nuri'nin bugün herhalde hemen hiç okunmayan Gökyüzü romanı sentez arayışında kendince bir doruktur.

Eski Hastalık ve Kavak Yelleri'ni de unutmamak gerekir. Edebiyatımızın en ince, en acı aşk romanlarından biridir Eski Hastalık. Züleyha ile Yusuf'un içe işleyen aşklarında, Şark-Garp kavuşmazlığının derin izini usul usul duyumsarız.

Tanpınar'ın ömür boyu süren sentezliliğini özetlemek olanaksız. Ama müthiş bir sözü var Müzeyyen Senar'ın, onu hep anlamak gerekiyor: "Özünde alaturka olmadı mı, alafanga kaç para eder..."